

Pokazatelji o sustavu socijalne sigurnosti u nordijskim zemljama

Gojko Bežovan

Ana Miličić

Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta
Sveučilište u Zagrebu

Pregledni rad

UDK 304:36 (48)

Primljeno: ožujak 1997.

Skandinavske (nordijske) zemlje imaju specifičan model socijalne politike koji se odlikuje visokim izdvajanjima za socijalnu sigurnost, pretežnim financiranjem putem poreza, preventivnim djelovanjem u odnosu na socijalne rizike i snažnim univerzalizmom. Mada je skandinavska socijalna politika sada pod snažnim pritiskom trendova globalizacije te zahtjevima za redukcijom troškova, ona ipak u mnogočemu ostaje poučna za druge zemlje. U ovom prilogu dajemo relativno iscrpne podatke koji svjedoče o socijalnoj politici u skandinavskim zemljama.

UVOD

Nordijske zemlje (Danska, Finska, Island, Norveška i Švedska) razvile su osobiti tip socijalne države i socijalne politike. Ovaj tip socijalnog režima naziva se skandinavskim, nordijskim, institucionalno-redistributivnim, odnosno socijal-demokratskim.

Ovaj tip socijalnih režima ima duboku ukorijenjenost u tradiciji, povijesnom razvoju i religiji u ovim zemljama. Razvoj socijalnih režima odgovarao je socijalno-ekonomskoj strukturi i političkim odnosima u ovim zemljama. Univerzalnost socijalnih prava na kojima se osnivaju ovi režimi ima svoje korijene u koaliciji između socijal-demokratskih i seljačkih partija (Baldwin, 1989).

Prvu tipologiju socijalnih politika ovog stljeća napravio je Richard Titmuss (1974). Model socijalne politike koji se veže uz navedene zemlje on naziva institucionalno-redistributivnim. Naglasak je na transferima u kojima državne institucije imaju ulogu "djelitelja" socijalne pravde.

Socijalne države u ovim zemljama u 70-tim i 80-tim godinama razvijaju se kao bitno različite od drugih država. U ovom vremenu one su obilježene socijalnim programima socijaldemokratskih stranaka. Najznačajniji doprinos istraživanju ovog modela dali su G. Esping-

Andersen, W. Korpi i M. Shalev. Esping-Andersen (1990) napravio je prvu empirijsku provjeru tipova socijalnih režima računajući koeficijent derobizacije (decommodification). Ovo istraživanje pokazalo je da Finska ne pripada socijaldemokratskom tipu socijalnih režima.

Kriza socijalnih država u 80-tim godinama ozbiljno je uzdrmala nordijski tip socijalnih režima. Izvjesne reforme povezane uz smanjivanje socijalnih prava bile su neodložne (Esping-Andersen, 1996). Po prvi put u ovim zemljama kao odgovor na ekonomsku krizu javljaju se neke privatne inicijative: privatna osiguranja, privatne ustanove te komercijalizacija socijalnih programa (Kangas i Palme, 1993).

U ovom tekstu donose se osnovni statistički pokazatelji o sustavu socijalne sigurnosti u nordijskim zemljama. Ove informacije odnose se na posebna područja: stanovništvo i dohodak, obitelj i djecu, nezaposlenost, zdravstvenu zaštitu i bolest, starost, invalidnost i obiteljske mirovine, ostale socijalne potpore. Na kraju se donose informacije o ukupnim financijskim izdacima za socijalnu sigurnost.

Glavni izvor podataka u ovom tekstu je publikacija Nordijskog odbora za socijalnu statistiku (1995). Ovaj odbor osnovan je 1946. godine radi prikupljanja statističke građe kako bi se sustavi socijalne sigurnosti u nordijskim

zemljama mogli analizirati, uspoređivati i usmjeravati u razvoju.

Od 1979. godine Odbor je stalno tijelo u Nordijskom ministarskom vijeću i Nordijskom odboru za socijalnu politiku.

Radi olakšavanja usporedbe podataka za pojedine zemlje, socijalni izdaci i iznosi naknada za socijalne rizike pretvoreni su u kupovnu moć izraženu u norveškoj valuti (NOKR) kao osnovici za obračun.

Tablice i brojke koje se tiču podataka o korisnicima, potporama i visini naknada odnose se na 1993. godinu. Tablice i brojke koje se odnose na izdatke za socijalnu sigurnost datiraju pak iz 1992. godine.

Našoj javnosti ovaj članak može biti koristan radi informacije o tome kako izgleda jedan razvijeni sustav socijalne sigurnosti.

STANOVNIŠTVO I DOHODAK

Među nordijskim zemljama postoje značajne demografske razlike. U svih pet zemalja prisutna je opća tendencija ka porastu udjela najstarijih dobnih skupina. Istovremeno, broj male djece je u porastu. Nordijske zemlje imaju više stope fertiliteta od zemalja tadašnje Europske Unije. Island ima 2,2, Švedska 2,1, Norveška 1,9, Danska i Finska po 1,8. Njemačka i Italija imaju 1,3, a Španjolska 1,2.

To su uglavnom zemlje s manjim brojem stanovnika: Danska 5,1 mil., Finska 5,0 mil., Island 0,26 mil., Norveška 4,3 mil. i Švedska 8,7 milijuna. Dakle, sve nordijske zemlje imaju ukupno 23,3 milijuna stanovnika.

Međutim, u svim zemljama dolazi do povećanja očekivanog trajanja života, što će također utjecati na broj građana u najstarijoj dobnj skupini. Očekivano trajanje života u Švedskoj za muškarce je 75 godina, a za žene 81 godina.

Dobna struktura stanovništva uvelike utječe na organizaciju socijalne politike: rastući broj male djece zahtijeva širenje mogućnosti za predškolskim ustanovama; istovremeno, potreba za njegom najstarijih također je u porastu; u ovakvoj situaciji stanovništvo u radno aktivnoj dobi zadržalo je relativno visok udjel u radnoj populaciji.

Dohoci stanovnika u nordijskim zemljama općenito su visoki, iako među zemljama postoje određene razlike.

Tablica 1.

Visine godišnjeg neto dohotka za parove (oboje zaposleni) s 2 djeteta (starih 5 i 9 godina) (prema kupovnoj moći u norveškim krunama)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
razina I dohotka	192.290	179.333	188.253	231.692	184.529
razina II dohotka	232.024	216.956	213.754	290.414	234.153
razina III dohotka	269.568	252.067	250.821	343.729	281.506
razina IV dohotka	301.153	284.779	287.888	391.075	318.991
razina V dohotka	328.126	317.653	330.161	440.218	358.710

Pet navedenih razina dohodaka domaćinstava izračunati su polazeći od razine II koja sadrži neto plaću jednog muškarca i jedne žene oboje zaposlenih u proizvodnji, a uključuje obiteljsku potporu za 2 djeteta od 5 i 9 godina starosti.

Razina I podrazumijeva neto plaću jednog muškarca zaposlenog u proizvodnji i 50% nižu neto plaću žene koja radi u proizvodnji, uključujući obiteljsku potporu za 2 djeteta u dobi 5 i 9 godina.

Razina III sastoji se od neto plaće muškarca zaposlenog u proizvodnji veće za 25% i plaće žene zaposlene u proizvodnji veće za 25%, a uključuje obiteljsku potporu za 2 djeteta u dobi od 5 i 9 godina.

Razina IV sastoji se od neto plaće muškarca zaposlenog u proizvodnji više za 50% i plaće žene zaposlene u proizvodnji više za 50%, uključujući obiteljsku potporu za 2 djeteta u dobi od 5 i 9 godina.

Razina V sastoji se od neto plaće muškarca zaposlenog u proizvodnji, a koja je viša za 100% i plaće žene zaposlene u proizvodnji više za 50%, uključujući obiteljsku potporu za 2 djeteta u dobi od 5 i 9 godina.

Podaci o kupovnoj moći dobiveni su od OECD-a (1993), a temeljeni su na računu privatne finalne potrošnje. Račun je napravljen tijekom prvog tjedna u prosincu 1994, a, kao što smo već naznačili, druge su valute prema kupovnoj moći svedene na norvešku krunu (dalje u tekstu NOKR).

OBITELJ I DJECA

U nordijskim zemljama žene sudjeluju s visokim udjelom u radnoj snazi, kako one udate tako i one neudate. Također je značajno da 20 posto obitelji s djecom sačinjavaju samohrani roditelji od kojih su velika većina samohrane majke. U svim je zemljama dobro izgrađen sustav mjera za naknadu gubitka dohotka usljed trudnoće, poroda ili usvojenja. Slično tome, vlada odobrava i naknadu obiteljima s djecom. Obitelji prema potrebi mogu također primiti i stambene subvencije. Samohrani roditelji primaju određenu svotu za uzdržavanje od rodi-

telja koji ne živi s djetetom. Ako ova svota ne bi bila isplaćena tada bi ju isplatila država.

U svih pet zemalja postoje dobro izgrađeni predškolski programi za djecu, bilo da se radi o javnim vrtićima ili o obiteljima koje dnevno zbrinjavaju djecu s ovlaštenom osobom koja ih nadzire. U slučajevima kada obitelj nije u stanju voditi brigu o djetetu, postoje javne mjere za pomoć u zbrinjavanju djeteta. Iako sve zemlje imaju dobro ustanovljene mjere za zaštitu obitelji i djece, svote koje se izdvajaju u tu svrhu značajno variraju od zemlje do zemlje.

Tablica 2.

Stanovništvo prema tipu obitelji

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Broj obitelji s djecom starom do 17 godina (u tisućama)	643	647	39	560	1.016
Postotak kojih su:					
bračni parovi	64	73	59	68	67
izvanbračni parovi	17	11	22	11	15
samci	19	16	19	21	18
Ukupno	100	100	100	100	100
Broj obitelji bez djece (u tis.)	2.206	2.009	99	1.355	2.683
Od kojih su (u %):					
bračni parovi	27	26	23	35	35
izvanbračni parovi	7	7	3	-	8
samci	65	67	75	65	57
Ukupno	100	100	100	100	100
Samci s djecom (%):					
muškarci	13	12	7	13	15
žene	87	88	93	87	85
Ukupno	100	100	100	100	100
Samci bez djece (%):					
muškarci	50	47	54	47	45
žene	50	53	46	53	55
Ukupno	100	100	100	100	100
Prosječan broj član. obitelji	1,8	1,9	3,0	2,2	1,7

Tablica 3.

Zaposleni muškarci i žene po udjelu u dobnoj skupini

	Danska		Finska		Island		Norveška		Švedska	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Bračni i izvanbračni parovi										
16-24 god.	77	66	55	40	75	67	76	65	66	62
25-49 god.	89	81	79	74	95	79	90	78	86	82
50-64 god.	74	56	48	48	93	78	74	58	81	77
Samci										
16-24 god.	65	59	26	16	51	57	47	41	36	37
25-49 god.	68	67	60	70	84	87	72	72	71	76
50-64 god.	51	45	35	47	82	81	55	54	67	70

Tablica 4.

Obitelji s djecom koje primaju obiteljsku potporu s obzirom na udjel u ciljanoj skupini (u %)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Udio korisnica potpore u slučaju trudnoće, poroda ili usvojenja koje su primile potporu za najmanje jedan dan, prema broju žena starih 15-49.g.	7	9	9	7	19
Udio djece koja unaprijed primaju doplatake za uzdržavanje	15	9	17	-	15
Udio obitelji koje primaju stambene subvencije	14	14	-	4	25

Tablica 5.

Prosječna suma gotovinskih potpora za obitelji i djecu prema kupovnoj moći u norveškim krunama

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Dječji doplatka po djetetu godišnje	8.002	6.900	-	13.107	8.782
Predujam doplatka za zbrinjavanje djeteta godišnje	7.355	9.787	12.874	-	12.308
Godišnja stambena subvencija po obitelji	17.341	14.632	-	-	14.093

Pravo na dječji doplatka ostvaruje se u svim zemljama neovisno od primanja roditelja i na njega se ne plaćaju porezi. U Danskoj se to pravo ostvaruje do 18 godina djeteta, u Finskoj do 17, a u Švedskoj, Islandu i Norveškoj do 16 godina. U svim zemljama dječji doplatka se financira iz proračuna.

Stambene subvencije izuzetno su važan dio socijalne sigurnosti obitelji. Visoki standard

stanovanja i relativno dostupni stanovi svim građanima posebno su obilježje socijalne politike u ovim zemljama. S ovom činjenicom sigurno je povezana i stopa fertiliteta. Stambene subvencije određuju se u odnosu na dohodak obitelji i ne ulaze u poreznu osnovicu. U Švedskoj ove subvencije mogu dobiti obitelji koje žive u vlastitim ili iznajmljenim stanovima.

Tablica 6.

Visina dnevnog dohotka domaćinstva dok je majka na porodijskom dopustu za zaposlene parove s 2 djeteta (u dobi 5 i 9 godina) i jednim novorođenčetom (prema kupovnoj moći u norveškim krunama)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
razina dohotka I	552	501	576	648	523
razina dohotka II	612	576	548	781	648
razina dohotka III	665	659	601	917	771
razina dohotka IV	709	727	659	993	877
razina dohotka V	797	817	775	1.128	987

U Švedskoj se potpore daju roditeljima do 450 dana u vremenu dok dijete ne navrší osam godina ili dok ne pođe u školu. Majka može dobiti potporu već 60 dana prije poroda. Potpore roditeljima mogu se dati odjednom ili povremeno ovisno o potrebi izostanka s posla radi brige o djetetu. Otac ima pravo na 10 slobodnih dana prilikom rođenja djeteta. Ista prava ostvaruju se i prilikom usvajanja djeteta.

Tablica 7.

Djeca u predškolskim ustanovama ili obiteljskoj dnevnoj brizi s obzirom na udio u ukupnom broju djece do 10 godina (u %)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Predškolske ustanove	43	17	28	-	42
Dnevno zbrinjavanje u obitelji	11	9	4	-	10

Tablica 8.

Broj osoblja koje radi na dječjem zbrinjavanju na 100 djece (pretvoreno u puno radno vrijeme službe)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Predškolske ustanove	20	19	22	23	19
Dnevno zbrinjavanje u obitelji	30	25	38	26	17
Osoblje, ukupno	22	21	24	24	19

Tablica 9.

Djeca i mladi do 20 godina smješteni izvan vlastitog doma (na tisuću pripadnika njihove dobne skupine)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
1990.	16,1	6,5	8,5	5,8	7,1
1993.	12,9	7,2	-	6,3	7,2

Tablica 10.

Izdaci za socijalnu sigurnost obitelji i djece

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Ukupni izdaci, u mil. nacionalne valute	32.674	22.707	9.749	27.071	80.121
Prema kupovnoj moći u NOKR	6.744	6.730	4.084	6.316	8.913
U postotku od ukupnih izdataka za socijalnu sigurnost	12,1	13,5	13,5	12,2	14,4
U postotku od BDP-a	3,8	4,8	2,6	3,9	5,6

U usporedbi sa zemljama EU nordijske zemlje imaju znatno viši udio izdataka za socijalnu sigurnost djece u ukupnim socijalnim izdacima. Udio ovih izdataka u ukupnim socijalnim izdacima u Njemačkoj je 8,8%, u Italiji 3,9%, u Španjolskoj 1,8%. Očito je da se ovi izdaci mogu prilično dobro dovesti u svezu sa stopama fertiliteta.

NEZAPOSLENOST

Tijekom 80-tih godina postojale su zamjetne razlike glede nezaposlenosti u pojedinim nordijskim zemljama. Krajem 80-tih i početkom 90-tih godina u svim se zemljama stanje radikalno mijenja u smislu značajnog porasta nezaposlenosti. Osobito je rastući problem bila visoka nezaposlenost mladih u dobi 16 - 24 godine. U svih pet zemalja postoje sheme osiguranja od nezaposlenosti putem kojih se naknada isplaćuje u vidu gotovinskih potpora zasnovanih na temelju prijašnjeg dohotka od zaposlenja. Takva naknada u većini zemalja ima gornju granicu koju ne može prijeći. Na taj način osobe s nižim prihodima primaju najvišu relativnu naknadu. Neosigurane osobe, pretežno mladi ljudi, za slučaj da budu pogođene nezaposlenošću također ostvaruju pravo na pomoć. Iznos je, međutim, u većini slučajeva znatno niži od onog što ga primaju osiguranci.

Umjesto da isplaćuju puke gotovinske potpore, sve zemlje teže za korisnike osigurati aktivne mjere zapošljavanja, kao što su osposobljavanje za posao, obrazovanje, stručno osposobljavanje, itd.

Temeljne razlike među zemljama, a koje se tiču troškova za nezaposlenost, odražavaju se djelomično na visinu nezaposlenosti, a djelom na vremensko razdoblje u kojem osoba ostvaruje pravo na naknadu za nezaposlenost. Upravo vrijeme u kojem se daje naknada za nezaposlenost značajno varira od zemlje do zemlje.

Tablica 11.

Stope nezaposlenosti

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Muškarci	10,3	19,8	5,0	6,6	9,7
Žene	11,1	15,7	5,6	5,2	6,6
Ukupno	10,7	17,9	5,3	6,0	8,2
Nezaposlenost među mladima u dobi 16-24 godina	14,1	33,3	10,0	13,6	18,4

Tablica 14.

Izdaci za socijalnu sigurnost u slučaju nezaposlenosti

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Ukupna izdvajanja u mil. nacionalne valute	44.222	22.735	2.257	17.426	44.769
Kupovna moć u NOKR	9.128	6.738	946	4.065	4.981
Postotak od ukupnih izdataka za socijalnu sigurnost	16,4	13,5	3,1	7,8	8,0
Postotak od BDP-a	5,2	4,8	0,6	2,5	3,1

Stopa nezaposlenosti u Danskoj i Finskoj na razini je zemalja EU, dok je u Švedskoj, Norveškoj i Islandu znatno niža od te razine.

Tablica 12.

Visina čistog dnevnog dohotka domaćinstva dok muškarac prima potporu za nezaposlene za obitelji parova s 2 djeteta (5 i 9 godina) prema kupovnoj moći u norveškim krunama

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Razina dohotka I	435	401	357	519	447
Razina dohotka II	552	505	447	648	583
Razina dohotka III	605	566	491	736	656
Razina dohotka IV	647	592	534	796	704
Razina dohotka V	647	644	534	796	704

Tablica 13.

Udio izdataka za naknadu u slučaju nezaposlenosti i za mjere aktivne politike zapošljavanja (u %)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Gotovinske potpore	73,0	70,1	85,0	64,7	57,4
Mjere zapošljavanja	27,0	29,9	15,0	35,3	42,6
Ukupno	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Danska i Finska zbog visoke stope nezaposlenosti prednjače pred zemljama EU u izdaciima za nezaposlene. Norveška i Švedska također imaju viša izdvajanja u odnosu na zemlje EU.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I BOLEST

U svim zemljama ostvarene su nadoknade za slučaj bolesti ili putem ugovora s poslodavcem ili putem javnog zdravstvenog osiguranja.

Za kratko vrijeme izbjivanja uslijed bolesti postoje različiti rokovi za početno kvalifikatorno razdoblje i različita pravila vezana uz ostanak kod kuće s bolesnim djetetom. Dio radne snage, po zakonu ili po ugovoru s poduzećima, tijekom bolesti prima punu plaću, dok većina ljudi ipak prima naknadu kroz shemu javnog zdravstvenog osiguranja.

U većini zemalja postoji ograničenje za visinu nadoknade u slučaju bolesti. Za slučaj bolesti svi stanovnici imaju pravo na liječenje kod liječnika opće prakse, kod specijaliste ili u bolnici.

Većinu troškova vezanih uz bolest plaća država. Ipak, postoje određeni iznosi koje osoba mora platiti da bi pokrila manji dio tih troškova. Ukupni troškovi vezani uz bolest značajno variraju od zemlje do zemlje.

Tablica 15.

Izdaci na zdravstvenu zaštitu i nadoknade za bolovanje

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Ukupni izdaci u mil. (nac. valute)	51.555	38.612	34.293	56.650	131.123
Prema kupovnoj moći u NOKR	10.642	11.444	14.367	13.216	14.587
U postotku od ukupnih troškova socijalne sigurnosti	19,2	22,9	47,4	25,5	23,5
Postotak od BDP	6,0	8,1	9,0	8,1	9,1

Udio troškova zdravstvene zaštite i nadoknada za bolovanje u ukupnim izdacima socijalne sigurnosti u skandinavskim zemljama približan je onom u zemljama EU. Udio ovih izdataka u Njemačkoj je 29,2%, u Francuskoj 26,6%, u Italiji 22,9%, a u Nizozemskoj 21,9%. Tu jedino odskače Island.

Tablica 16.

Visina dnevnog neto dohotka domaćinstva za vrijeme dok muškarac prima nadoknadu za bolovanje (prema kupovnoj moći u norveškim krunama za zaposlene parove s 2 djeteta od 5 i 9 godina)

	Danska	Finska	Island ¹⁾	Norveška	Švedska
Razina dohotka I	435	426	-	635	448
Razina dohotka II	552	529	-	796	584
Razina dohotka III	605	600	-	906	708
Razina dohotka IV	648	663	-	970	795
Razina dohotka V	648	692	-	970	795

¹⁾ Ne postoje brojevi podaci za veličinu naknade za bolovanje u Islandu, ali je uobičajeno da poslodavac plaća puni iznos dohotka u razdoblju 1-3 mjeseca.

Tablica 17.

Osoblje u zdravstvu (iskazano kroz zaposlenost s punim radnim vremenom na 100.000 stanovnika)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Liječnici	279	194	309	215	262
Stomatolozi	87	92	90	84	98
Med.sestre/ primalje	725	770	603	764	718
Kvalificirane pomoćne med. sestre	716	496	386	700	688
Psihoterapeuti	-	106	79	95	75

STAROST, INVALIDNOST I OBITELJSKE MIROVINE

Svi građani nordijskih zemalja u dobi od 16/18 do 65/70 godina mogu zatražiti prijevremenu mirovinu ukoliko zbog bolesti, invalidnosti ili socijalnih razloga nisu u mogućnosti zadržati radno mjesto.

Svi građani od 65/67 godina pa nadalje ostvaruju pravo na staračku mirovinu, iako je moguće prethodno ispitivanje imovinskog stanja. Mirovine obuhvaćaju osnovnu mirovinu, dopunsku mirovinu i dodatne mirovinske sheme.

Kao dopuna mirovini u svim zemljama postoji također i mogućnost dobivanja stambenih subvencija, ovisno o prihodima osobe.

Dok s jedne strane postoji određena sličnost među zemljama što se tiče veličine osnovne mirovine, s druge strane, razlike su značaj-

ne što se tiče visine dopunske mirovine i dodatnih mirovinskih shema.

U svim zemljama teži se za time da se omoguću građanima da što je duže moguće ostanu u svom vlastitom domu. Da bi to osigurali, postoji tzv. servis za pomoć u kući koji služi da bi pomogao oko čišćenja, kuhanja itd.

Nadalje, postoji također sustav kućne njege za one koji trebaju njegu, ali je mogu primiti i kod kuće. U svim zemljama postoji posebno prilagođen smještaj za starije i invalide, baš kao i domovi za njegu osoba s posebnim potrebama.

Izdaci za starije i invalide obuhvaćaju najveći dio izdataka socijalne sigurnosti, a to se u najvećoj mjeri odnosi na mirovine.

Norveška s 16,1% i Švedska s 17,6% stanovnika starijih od 65 godina imaju najveći udio ove populacije u odnosu na zemlje EU.

Tablica 18.
Kategorije i udio umirovljenika u ukupnom stanovništvu (u %)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Stari umirovljenici	13,9	15,3	9,8	14,5	18,1
Invalidski i prijevremeni umirovljenici	3,1	6,1	3,3	5,4	4,7
Rano umirovljeni umirovljenici	4,3	1,8	-	-	0,6
Umirovljenici koji primaju udovičku mirovinu	-	1,2	-	0,8	0,7
Umirovljenici koji primaju dječju mirovinu	0,4	0,6	0,6	0,3	0,4

Tablica 19.
Umirovljenici prema dobi i udjelu u svojoj dobnoj skupini uključujući umirovljenike koji žive u inozemstvu (u %)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
16-39 god.	1,7	2,0	2,5	4,5	1,6
40-49	6,3	7,1	5,5	8,2	6,0
50-54	11,1	16,5	9,6	15,0	11,2
55-59	18,3	38,5	15,6	25,4	19,9
60-64	57,9	82,3	27,4	39,7	51,4
65-66	72,3	102,1	39,9	53,0	100,0
67 godina i više	100,3	102,2	100,1	100,5	100,5
16 godina i više	25,5	28,9	18,6	27,3	23,4

Tablica 20.
Izdaci za mirovine

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Ukupni izdaci u mil. (nac. valute)	86.688	64.864	20.442	77.715	190.076
Prema kupovnoj moći u NOKR	17.894	19.224	8.564	18.131	21.146
Postotak od ukupnih izdataka za socijalnu sigurnost	32,2	38,4	28,2	35,0	34,1
Postotak od BDP	10,2	13,6	5,3	11,1	13,2

Tablica 21.

Osobe koje žive u ustanovama

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Ukupno					
65-74 godine	6 288	6 100	-	4 170	13 121
75 godina i više	45 688	40 000	-	39 045	108 219
Postotak od njihove dobne skupine					
65 -74 godine	1,4	1,5	-	1,4	1,6
75 godina i više	12,6	13,7	-	12,4	15,2

Tablica 22.

Korisnici pomoći u kući*)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Korisnici pomoći u kući					
ispod 65 godina	28 346	54 481	-	17 677	24 279
65-74	67 076	25 013	-	19 166	72 738
75 godina i više	85 334	74 084	-	81 141	133 465
Ukupno	180 756	153 578	-	117 984	238 335

*) Danska i Norveška: osobe koriste pomoć u kući u određeno vrijeme

Finska i Švedska: osobe koriste pomoć u kući tijekom 1 godine

Dobne skupine - Danska: ispod 67 god., 67 - 79 god., 80 i više god.

Dobne skupine - Švedska: ispod 65 god., 65-79 god. 80 i više god.

Tablica 23.

Minimalna mirovina jednog umirovljenika stare dobi

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Godišnja minimalna mirovina					
U nacionalnim valutama	60.072	28.476	420.156	59.868	51.074
Kupovna moć u NOKR	58.493	38.849	43.762	59.868	45.683
U postotku prosječne plaće muškarca zaposlenog u proizvodnji					
- prije oporezivanja	28	23	28	32	28
- nakon oporezivanja	50	36	38	45	40
Prosječna godišnja stambena subvencija					
U nacionalnim valutama	17.736	6.722	-	11.700	18.197
Kupovna moć u NOKR	17.270	9.171	-	11.700	16.276

Tablica 24.

Visina godišnjeg neto dohotka domaćinstva za prijevremene umirovljenike - parovi s 2 djeteta (od 5 i 9 godina), oboje primaju prijevremenu mirovinu (uključujući dopunsku mirovinu) (prema kupovnoj moći u norveškim krunama)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Razina dohotka I	180.365	163.656	245.308	163.162	138.650
Razina dohotka II	180.365	170.700	253.535	182.225	159.679
Razina dohotka III	180.365	186.966	266.918	213.057	189.608
Razina dohotka IV	180.365	206.483	284.093	243.763	214.617
Razina dohotka V	180.365	226.626	307.281	254.802	214.617

Tablica 25.

Izdaci za socijalnu skrb za starost, invalidnost i obiteljske mirovine

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Ukupni izdaci u mil. (nac. valute)	122.116	76.455	23.725	108.807	269.851
Kupovna moć per capita u NOKR	25.207	22.660	9.939	25.384	30.021
U postotku od ukupnih izdataka za socijalnu sigurnost	45,4	45,3	32,8	49,0	48,4
U postotku od BDP	14,3	16,0	6,2	15,5	18,7

U odnosu na zemlje EU nordijske zemlje imaju manji udio ovih troškova u ukupnim izdacima za socijalnu sigurnost. Kod Njemačke ovaj je udio 53,0%, u Italiji 71,4%, u Nizozemskoj 61,3%. To znači da su drugi socijalni programi u skandinavskim zemljama opsežniji u odnosu na zemlje EU.

OSTALE SOCIJALNE POTPORE

Svim građanima nordijskih zemalja zajamčen je minimum socijalne sigurnosti. U slučajevima kada osoba nije u stanju samu sebe održavati, može joj se osigurati tzv. socijalna pomoć. Pomoć se prvenstveno daje osobama koje nisu uključene u uobičajene sheme koje pokrivaju pravo na nadoknadu za slučaj bolesti, nezaposlenosti, itd. Socijalna pomoć može također biti odobrena kao nadopuna drugim zakonom propisanim potporama ako se ove u određenim okolnostima pokažu nedovoljnim. Izbjeglice koje dolaze u nordijske zemlje primaju ili socijalnu pomoć ili s njom uporedivu potporu.

Alkoholičari i narkomani dobivaju pomoć u općim bolnicama, u specijalnim klinikama ili u posebnim institutima za pomoć ovisnicima.

Tablica 26.

Udio korisnika socijalne pomoći u stanovništvu starijem od 18 godina (u %)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
1981	6,5	3,1	-	2,2	3,4
1984	6,8	3,2	-	3,5	5,4
1987	5,9	5,4	1,8	3,9	5,6
1990	7,4	5,9	2,6	5,3	5,0
1993	8,2	9,6	-	5,8	6,7

Tablica 29.

Izdaci za druge oblike socijalnih potpora

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Ukupni izdaci u mil. nacion. valute	11.244	3.315	878	7.389	19.558
U kupovnoj moći u NOKR	2.321	982	368	1.724	2.176
Postotak od ukupnih izdataka za socijalnu sigurnost	4,2	2,0	1,2	3,3	3,5
Postotak od BDP	1,3	0,7	0,2	1,1	1,4

Tablica 27.

Udio korisnika socijalne pomoći prema dobnim skupinama (u %)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
18-24 god.	21,9	20,3	2,0	11,4	13,8
25-39	13,5	13,8	3,5	8,8	10,5
40-54	6,2	8,5	2,2	4,7	5,8
55-64	1,2	3,7	1,8	2,4	2,0
65 i više	0,1	2,2	1,6	1,1	1,4
18 i više	8,2	9,6	2,6	5,8	6,6

Tablica 28.

Broj izbjeglica i ostalih koji su zatražili azil u nordijskim zemljama

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
1981	-	22	29	850	5 300
1984	4 676	81	5	930	7 000
1987	3 009	216	7	9 651	14 042
1990	6 039	3 584	41	4 935	26 363
1993	26 230	5 712	6	12 876	38 615

Izdaci za druge oblike socijalnih potpora viši su u skandinavskim zemljama u odnosu na zemlje EU.

OBIM I FINANCIRANJE IZDATAKA ZA SOCIJALNU SIGURNOST

U svim nordijskim zemljama izdaci za socijalnu sigurnost predstavljaju značajan dio ukupnih javnih izdataka. Oni čine od jedne četvrtine do jedne trećine ukupnog BDP. Iako sve zemlje teže socijalna izdavanja održati stabilnima, posljednjih je godina u svakoj od njih zabilježen porast socijalnih izdataka.

Od ukupnih izdataka za socijalnu sigurnost najveći dio čine izdvajanja za starije osobe i invalide, a potom slijede troškovi za zdravstvene usluge.

Ipak, među zemljama postoje evidentne razlike što se tiče raspodjele davanja povezanih s nezaposlenošću i razlike u sredstvima koja se troše na obitelj i djecu. Troškovi socijalne sigurnosti financiraju se iz javnih izvora i doprinosa od strane poslodavaca i osiguranika. No, postoji bitna razlika u visini doprinosa od strane poslodavaca i od strane zaposlenih.

Najveći udio u financiranju socijalne sigurnosti daje država, potom poslodavci, a osiguranici gotovo neznatno plaćaju. Prema udjelu države u financiranju socijalnih troškova prednjači Danska.

Tablica 30.

Izdaci za socijalnu sigurnost

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
Ukupni izdaci, mil. u nacionalnim valutama	269.085	168.739	72.367	222.001	557.067
Ukupni izdaci per capita, u nacionalnim valutama	52.045	34.157	277.159	51.792	63.891
Ukupni izdaci per capita, prema kupovnoj moći u NOKR	55.544	50.011	30.317	51.792	61.974
Ukupni izdaci u postotku od BDP	31,5	35,4	18,9	31,6	38,7

U Njemačkoj izdaci za socijalnu sigurnost čine 27,3% BDP-a, u Italiji 25,6%, u Nizozemskoj 33,0%, u V. Britaniji 27,2%.

Tablica 31.

Izdaci za socijalnu sigurnost s obzirom na namjenu (u milijunima nacionalnih valuta)

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
1. Obitelj i djeca	32.674	22.707	9.749	27.071	80.121
2. Nezaposleni	44.222	22.735	2.257	17.426	44.769
3. Zdravstvena zaštita i nadoknada za bolovanje	51.555	38.612	34.293	56.650	131.123
4. Stara dob, invalidi i obiteljske mirovine	122.116	76.455	23.725	108.807	269.851
5. Ostali oblici socijalnih potpora	11.244	3.315	878	7.389	19.558
6. Administracija	7.275	4.915	1.465	4.658	11.645
1. - 6. Ukupno	269.085	168.739	72.367	222.001	557.067

Tablica 32.

Financiranje izdataka za socijalnu sigurnost prema doprinosima od strane države, poslodavaca i osiguranika

	Danska	Finska	Island	Norveška	Švedska
1981.					
Država	87,4	43,7	67,6	41,5	50,1
Poslodavci	10,4	48,5	25,9	38,2	48,9
Osiguranici	2,2	7,8	6,5	20,3	1,0
1992.					
Država	87,3	50,7	60,2	58,8	54,9
Poslodavci	7,3	38,1	32,2	25,5	43,5
Osiguranici	5,4	11,1	7,6	15,6	1,6

LITERATURA

1. Baldwin, Peter. (1989) The Scandinavian Origins of the Social Interpretation of the Welfare State, *Comparative Studies in Society and History* 31 (1):3-24.
2. Esping-Andersen, Gosta (1990) *The Three World of Welfare Capitalism*, Princeton: Princeton University Press.
3. Esping-Andersen, Gosta (1996) Nakon zlatnog doba: budućnost socijalne države u novom svjetskom poretku. *Revija za socijalnu politiku* 1:59-80.
4. Kangas, Olli i Palme, Joakim. (1993) Statism Eroded? Labour-Market Benefits and Challenges to the Scandinavian Welfare States. U Hansen E. J. (ed.) *Welfare Trends in the Scandinavian Countries*, London: M.E. Sharpe.
5. Nordic Social - Statistical Committee, (1995) *Social Security in the Nordic Countries - Scope, Expenditure and Financing 1993*. Copenhagen.
6. Titmuss, M. Richard. (1974) *Social Policy - An Introduction*, London: George Allen and Unwin Ltd.